

Стратегија за борба против индивидуалниот тероризам

Во изминатите неколку години, индивидуалните терористи таканаречени „осамени волци“ се чинеше дека отвораат едно ново поглавје во тероризмот. Во декември 2015 година, Сан Бернадино – САД, тешко вооружени маж и жена убија 14, а ранија 17 лица. Во јуни 2016 година, во геј клуб во Орlando – САД, вооружен маж уби 50, а рани 53 лица. Во јули 2016 година, на прославата на денот на Бастилја во Ница – Франција, едно лице управувајќи камион насочен во толпа луѓе уби 86, а рани 434 лица. Нападите извршени во САД и Франција, беа подржани од терористичката организација Исламска држава – ИД, но очигледно е дека сторителите ги планирале и извршиле операциите сами без насоки од „горе“.

Традиционално, аналитичарите ги дефинираа „осамените волци“ како терористи, кој не се дел од група или под контрола на некоја терористичка организација. Во реалноста, дел од овие индивидуални терористи навистина дејствуваат сами, а важно е да се нагласи дека оние кои дејствуваат без надворешно водство претставуваат различни закана за која има потреба од различен политичко - безбедносен одговор, во однос на оние кои се режирани од јадрото на одредена терористичка група.

Терористичките напади извршени од „осамените волци“ во изминатите децении се во постојан пораст. ИД ја прифаќа оваа тактика која очигледно е проследена со успех кој инспирира и мотивира. Без разлика што ова терористичка тактика обично не предизвикува масовни жртви, таа има несекојдневно големи политичко, безбедносно и психолошко влијание. И во САД и во Европа, се разгорува исламофобијата, се изолираат муслиманските заедници, а авторитетот на популистичките демагози расте.

И покрај тоа што индивидуалните напади тешко да се превенираат, Западните демократии сепак преземаат одредени мерки за откривање и подготовка за дејствување во вакви случаи. Првата мерка е изолирање на одреден индикативен поединец, бидејќи шансите за извршување на успешен терористички напад се далеку поголеми доколку истиот е координиран, особено ако е потпомогнат од организирана група, како ИД. Понатаму, се прават напори за градење на цврсти односи помеѓу муслиманските заедници и безбедносните служби. Пријателите, семејството и соседите на потенцијалните терористи побрзо ќе забележат несекојдневно однесување отколку безбедносните служби и затоа мора да се стекне нивната доверба. Ова ќе значи флексибилни безбедносни служби, кои ќе интервенираат на начин на кој нема да го провоцираат населението и ќе створат симпатии кај него. Исто така, безбедносните служби треба да ги следат и да се инфилтрираат во екстремистичките социјалните медиуми и мрежи, да ги идентификуваат потенцијалните индивидуалните терористи и да ја попречат нивната комуникација. Најважно од се е дискредитација на идеологијата која е прифатена од страна на „осамените волци“. Сепак сите овие мерки нема да стават крај на заканата, туку само ќе ја намалат. Невозможно е да се запре секој насилен поединец кој има намера да употреби милитантно терористички тактики.

Денес, индивидуални терористи на кои се посветува најголемо внимание се милитантните исламистички екстремисти, но со оглед на историјата на заканата, напаѓачите од минатото биле од најразлични фанатички движења. Во 1995 година, пред федералната зграда во Оклахома, САД, Тимоти Џејмс Меквеј, американски терорист активирал камион бомба, при што загинале 168, а биле

повредени повеќе од 800 лица. Ова е најсмртоносниот терористички напад во САД пред нападите од 11 Септември, а Меквеј бил симпатизер на милитантно движење и со нападот се одмаздил на владата на САД за извршената безбедносна акција во која имало 76 жртви. Во 2010 година, Џејмс Ли, американски државјанин - еколошки милитант по три часовно држење на заложници е убиен од безбедносните служби во Мериленд - САД. Дилан Руф, во 2015 година, во црква во Чарлстон извршил масовно убиство врз девет афроамериканци, со надеж дека ќе предизвика расна војна.

Доколку одредена екстремистичка организација е инволвирана во мотивирање и организирање на индивидуален поединец, тоа значи дека тој поединец е премногу слаб за да може самостојно да организира и извршува терористички напад. Терористичките групи со цврсто воспоставена команда и контрола, во минатото се докажа дека се лесен плен за инфилтрација на безбедносните служби, нивно заробување и уништување, додека мали групи и поединци кои работат самостојно се многу потешки за следење. Од оваа причина, повеќе од една деценија, индивидуалните џихадистички борци ширум светот, од страна на филијалите на Ал Каеда и ИД, се поттикнувани за извршување на напади. Терористичките организации се свесни дека ќе имаат огромни загуби доколку директно се соочат со силите на Западните сојузници и затоа се потпираат на самостојно организирани терористички операции извршени од страна на поединци или мали групи.

Според извршени истражувања во период од 1970 година до 2010 година, бројот на напади извршени од осамени поединци, по децении, во САД се зголемува за 45 %, а повеќе од 400 % во 14 други развиени земји. Во 2015 година и 2016 година заедно, во Европа и САД се извршени двојно повеќе успешни индивидуални терористички напади, во споредба со периодот од 2011 – 2014 година. Меѓутоа, безбедносните експерти постојано прават напори за да се направат прецизни проценки и прецизни бројки и да се постави јасна дистинкција помеѓу „осамените волци“ и координираните напаѓачи. Кога станува збор за индивидуален извршител или припадник на одредена терористичка група, постои голем спектар на можности, бидејќи крајот на истрагата ќе докаже дали се работи за индивидуален поединец или сепак ќе препознаеме основани врски со одредена терористичка организација. На пример, нападите во Париз од 2015 година, во кој терористите убија 130 лица, ги изврши релативно голема мрежа на поврзани поединци кои оперирале во Белгија и Франција. Многу од овие лица биле обучувани од ИД во Сирија, како и раководството на групата кое ја координирало операцијата. Меѓутоа, на другиот крај на спектарот се наоѓа некој како американецот Теодор Качински, кој во периодот помеѓу 1978 – 1995 година, водел терористичка бомбашка кампања. Тој преку праќање на 16 писма – бомби до авиокомпанији и универзитети убил 3, а ранил 23 лица. Качински живеел сам, немал врски со било која терористичка група и сам ја изработувал својата агенда.

Зголемувањето на нападите извршени од „осамените волци“ е поттикнато и управувано како дел од тактиката на ИД. Во својата историја на дејствување, ИД најмногу е фокусирана на територијата на Ирак и Сирија. Од 2014 година, ИД повикува на напади и на територијата на Западните сојузници. Но, во поголем дел од својата пропаганда, своите симпатизери ги повикува да мигрираат во областите кои се под контрола на групата, каде што тие би можеле да живеат живот како доблесни муслимани, каде што ќе ја бранат својата држава и ќе ги прошируваат нејзините граници. Меѓутоа, на почетокот на 2016 година, ИД објави дека и најмалата акција извршена во срцето на западните демократии им е поважна и помила од најголемата извршена од нивните сили во Сирија и Ирак. Оваа промена настана поради нивната намалена способност за извршување на големи операции. Причина за ова се координираните напади од страна на коалицијата за борба против тероризмот,

недостатокот на финансиски ресурси и намалената способност за регрутација и обука на нови странски борци. Како и сите останати терористички организации, на ИД итно и се потребни победи кои ќе бидат инспирација за регрутирање на нови регрути и одржување на моралот кај постојниот кадар. Дел од овие победи можат да ги обезбедат терористичките напади реализирани од индивидуални терористи во срцето на Европа и на територијата на САД.

Новите технологии, исто така, придонесоа за појавата на индивидуалните терористи. Во минатото промоцијата на идеите и ширењето на идеологијата се реализирала преку печатени памфлети. Денес интернетот и порастот на социјалните медиуми, овој процес го забрзаа повеќекратно. Денес и мали новоформирани екстремистички организации, можат да ги шират своите идеи глобално. Млади муслимани кои што живеат во западните демократии, треба само да пребараат на интернет мрежата и без проблем да ги прочитаат или слушнат фатвите (верските прогласи) на милитантните исламистички идеолози.

Друг загрижувачки момент е што овие напади полека претставуваат тренд и пример за насилство, а посебно ги мотивираат лицата кои немаат средства, можност па дури и желба за да се приклучат на терористичка организација, а сепак имаат начин да го изразат својот гнев. Од извршените анализи на досегашните извршени индивидуални терористички напади, се смета дека извршителите не се долгогодишни следбеници на екстремистички и милитантни идеи. Напротив, тоа се луѓе кои се во потрага на смислата на животот, притоа наоѓајќи ја преку извршување на спектакуларно насилство во име на одредено движење, без да губат време за да се придружат на одредена терористичка организација кое е проследено со ризици.

За безбедносните служби е навистина голем проблем да ги запрат индивидуалните терористи и покрај преземените мерки за следење на комуникациите, идентификација и локација на нивните соработници. Меѓутоа, индивидуалните терористи претходно во минатото имаат остварено врски со одредени терористички лидери или ќелии со кои многу ретко или воопшто не комуницираат.

Исто така тие претставуваат „евтина работна сила“, недоволно се обучени, сами се финансираат, а одредена терористичка организација „бесплатно“ ја користи нивната услуга за рекламирање. Осамени волци, исто така, им овозможуваат на терористичките групи да ја преземат одговорноста за насилството, кое што во друг случај пошироката јавност би го игнорирала. Кога медиумите ќе ја препишат одговорноста за извршените напади на ИД, психолошкото влијание ќе биде огромно.

Конечно, „осамените волци“ внесуваат немир и паника кај луѓето, бидејќи тие можат да нападнат секаде и во секое време. Со нападите од 11 Септември, се удри по симболите на американската воена и политичка моќ, финансиите. Се удри по нивниот идентитет како Американци, но не влијаеше премногу на нивната перцепција за лична безбедност. Меѓутоа, масакрот во еден ноќен клуб или јавни службени простории, од друга страна, предизвика многу поголем психолошки притисок – заканата е се поблиску до дома.

И покрај овие предности, повеќето терористички организации стојат настрана од „осамените волци“, бидејќи често нивните планирани терористички активности не успеваат. Повеќето реализирани напади од индивидуални терористи, пред да бидат неутрализирано од безбедносните служби или поминуваат со мал број на жртви или воопшто немаат ефект. Нападите најчесто не се реализираат, бидејќи сторителите се недоволно обучени. Доколку извршителот на терористичкиот акт има претходно борбено или терористичко искуство, шансите за смртоносен исход се сигурни.

Необучените милитанти и неуспешните терористички напади, предизвикуваат пад на рејтингот и штета по угледот на терористичките организации. Друг проблем е што лидерите на терористичките организации не ги контролираат индивидуалните терористи, кои со нивните тактики можат да направат штета на пошироката цел на организацијата. Меѓутоа и покрај се, ИД ги прифаќа и охрабрува насилствата предизвикани од индивидуални терористи.

Нападите извршени од „осамени волци“, имаат големо влијание во САД и Европа. Тие ја поттикнуваат исламофобијата, ги нарушуваат добрите односи помеѓу муслиманите и немуслиманите и се закануваат на либералната демократија. Според информациите на Федералното истражно биро - ФБИ, злосторствата против муслиманите во САД во 2015 година за разлика од 2014 година, се зголемени за 67 %. Во Европа, бегалците се соочени со слична реакција. 59 % од Европејците стравуваат дека присуството на бегалци ќе ја зголеми веројатноста од терористички напади во ЕУ.

Доказ за тоа се настаните по нападите во Париз во 2015 година. Јавното мислење ја осудуваше муслиманската заедница, која се повлекуваше во себе и ја губеше довербата во спроведување на законот. Четири месеци по нападите, мрежа составена од пријателите, семејството и криминалци, му помогна на еден од извршителите - Салах Абдеслам, да избегне голема меѓународна потеря, за притоа да се крие во родниот град Моленбек во Белгија. Групи како Ал Каеда и ИД, често ја потенцираат дискриминацијата, непријателската реторика и одлуките како што е забраната на француската влада за носење на исламски превез на јавни места, како доказ дека Западот е во војна со исламот.

Во меѓувреме, Западните демагози го експлоатираат стравот од муслиманите, со цел во јавноста да ја поткопаат довербата во владата, повикувајќи за преземање на екстремни безбедносни мерки, отфрлање на бегалците кои се обидуваат да се спасат од војна и насилство, и да ги свртат општествата против религиозните малцинства, особено муслиманите. Во САД, исламофобијата и стравот од тероризмот по 11 Септември, денес е подгреан со анти-имигрантската политика на новата администрација, која планира да отвори муслимански регистар, обновување на законска употреба на тортура, како и систематско следење на џамиите – прашања кои се во спротивност со принципите на западните демократии за слободата на религијата и почитување на човековите права.

Современите демократии можат да преземат мерки за превенирање на заканата, но не можат целосно да ја неутрализираат. Можеби еден од најдобрите начини е да се задржат „осамените волци“ и понатаму да бидат осамени: да се попречат во комуницирањето со потенцијалните конспиратори, а особено со групи кои може да ги индоктринираат и обучат. Затоа, властите мора да се фокусираат на собирање на разузнавачки информации, одлучно да се спроведуваат апсења на осомничените лидери на терористичките ќелии. Ако екстремистичките лидери не можат да стигнат до потенцијалните следбеници, тие не можат да обучат терористи или да ги организираат во групи доволно големи за да реализираат напади.

Исто така, потребни се поригорозни ограничувања во легитимната употреба на експлозив и полуавтоматско оружје, што ќе им ја отежни набавката и изработката на експлозивни направи на терористите. За жал, преземање на законски мерки за контролата на вооружувањето во контекст на борбата против тероризмот, не е ефективно.

Разузнавачките служби треба инвазивно да работат за да се идентификуваат „осамените волци“. Социјалните медиуми се важен фронт за ИД, кој ја прави групата ранлива. Следење на социјалните медиуми може да им помогне на разузнавачките служби да ги идентификуваат потенцијалните напаѓачи без претходно да остварат врски со други терористи.

Борбата против глобалната порака на ИД е исто така многу важна, иако е исклучително тешко. Со овие мерки ќе се намали собирањето на финансиски средства и регрутирање на групата. Во пракса, напорите кои ги преземаат западните демократии често се комплицирани, премногу внимателни и на крај неефикасни. Најдобар сојузник во оваа борба се поранешните регрути, припадници на екстремистичките организации. Тие можат јавно да зборуваат, за лошите услови во областите под контрола на ИД, убиствата кои ги извршуваат џихадистите и други проблеми кои се спротивни на глобалната порака на групата.

Една од најефективните мерки е градење на поддршка во рамките на муслиманските заедници за официјалните напори за борба против тероризмот. Ако некоја заедница има добри односи со полицијата и остатокот од општеството, ќе има помалку разбирање за екстремистичката идеологија, а ќе имаат поголем поттик за отфрлање на истата од нивната средина. Односите со муслиманската заедница треба да се сведат на повеќе од само борбата против тероризмот. Тие треба да се однесуваат на криминалот, антимуслиманско малтретирање и пристап до социјалните услуги. Односно, потребно е тероризмот како закана да се постави во поширок контекст на јавната безбедност, што е многу поефикасно отколку да се изолира во муслиманската заедница која е во постојан страв од исламофобијата.

Сепак, и доколку се преземат сите мерки, издвоено или во комбинација, во целост нема да ги запрат сите индивидуални терористички напади. Но, овие мерки ќе овозможат спроведување на законот, апсење на сомнителните лица и намалување на смртноста од овие напади кои не се превенирани, а со тоа овој феномен во целост ќе биде помалку опасен.

Д-р Ненад Танески